

ความยุ่งยากของพระสงฆ์ในแผ่นดินของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิบูล วิจิตรวาทการ

กรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยโบราณนั้น มีวัดวาอารามอยู่ไม่น้อย เพราะเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงย้ายนครหลวงมาอีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ก็เปิดให้ก่อสร้างวัดใหม่ขึ้นหลายแห่ง เพื่อไพร่ฟ้าประชาชนจะได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมได้สะดวก

และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรัชกาลที่ 2 สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงสร้างวัดวาอารามต่ออีกมากมาย มาถึงสมัยสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ จึงมีคนใดที่เป็นเจ้านายและป่าวว่าได้บวชพระศึกษารวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก

วัดพุทธศาสนาในสมัยก่อนนั้นมีประโยชน์หลายอย่าง

เป็นที่ประกอบศาสนาสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป

เป็นโรงเรียนสอนหนังสือ

เป็นโรงพยาบาลสำหรับผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย

และยังทำหน้าที่เป็นสถานสังคมสงเคราะห์ให้แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากอีกด้วย

เพราะเหตุใดจึงมีบทบาทสำคัญในระบบสังคมของกรุงสยามโบราณอย่างยิ่ง

แต่เมื่อมีคนมาบวชอาศัยเป็นภิกษุอยู่มากก็เป็นธรรมดาที่จะต้องมีการปฏิบัติปะปนกับพระดี มีพระกำมะลอปนกับพระจริง และมีพระไม่ฉลาดรวมอยู่กับพระฉลาด

ภิกษุที่ประพฤติตนอยู่ในวินัยที่ดีนั้นก็ไม่ใช่ปัญหาอะไร

แต่นักบวชที่ถือธรรมแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ มีความรู้ขนาดครึ่งสุกครึ่งดิบ ก็ก่อความยุ่งยากให้เกิดขึ้นได้ โดยการเทศนาสั่งสอนแบบผิด ๆ ถูก ๆ ทำให้ชาวบ้านไม่มีความเข้าใจพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติตนอย่างผิดพลาดไปได้

พระภิกษุบางรูปสอนศาสนาด้วยสำนวนรุนแรง จนทำให้คนคลั่งสติเสียเป็นบ้า เริ่มนิยมฆ่าตัวตายถวายสววรรค์ราวกับเป็นศาสนาแยกไป บางคนก็เผาตนเอง บ้างก็เชือดเนื้อให้เลือดไหลใส่ลงในพานบูชา ที่ปากว่านั่นก็ยอมตัดศีรษะยกเป็นเครื่องสักการะเสียเลย

การกระทำเหล่านี้ไม่ถูกต้องหลักพระธรรมแม้แต่น้อย แต่ผู้ซึ่งมลายก็หลงปฏิบัติกันมากมาย จนข่าวมาถึงพระกรรณของสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ จึงทรงประกาศสั่งสอนราษฎรทั้งหลายว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“ว่าธรรมเนียมผู้ครองแผ่นดินที่เปนนุติธรรม มิได้ห้ามราษฎรทั้งปวงในการถือศาสนาเป็นที่พึงของตัว ในเวลาที่สุตแลกาลเบื่องหน้า ทรงอนุญาตยอมให้คนถือศาสนาตามอัธยาศัย

ด้วยว่าการถือศาสนา ลางสิ่งก็ถูกต้องกัน เหมือนอย่างไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ล่วงเกินในการเมณสังวาส ทำชู้ภรรยาของผู้อื่น แลไม่เจรจาคำเท็จ แลไม่เสพสุรา แลอดความโกรธมีเมตตา กรุณาต่อกัน แลเชื่อสัตย์ กตัญญูทเวที และให้ปันสิ่งของ เฉลี่ยความสุขแก่กัน

และทำความดีอื่น ๆ ซึ่งเปนครุณประโยชน์แก่กัน ก็มีอีกหลายอย่าง คนทุกชาติ ทุกภาษา ทุกศาสนา ก็เห็นพร้อมกันว่า เปนความดีความชอบเปนนุติธรรม”

ท่านผู้อ่านจะเห็นว่า สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ทรงเริ่มต้นสอน โดยเอ่ยถึงข้อดีในศาสนา เช่น การถือศีล 5 ไม่ฆ่า ไม่ขโมย ไม่คบชู้ ไม่โกหกหรือเมาเหล้า พร้อมทั้งการดำรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์ กตัญญูทเวที มีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อปฏิบัติที่ดีและสมควรในพุทธศาสนา หลังจากนั้นก็ทรงเผยถึงการปฏิบัติแบบผิด ๆ บ้าง

“ก็การลางสิ่งซึ่งเปนการขัดต่อการแผ่นดินบ้านเมือง ถึงคนบางจำพวกที่เปนครุณใกล้จะเสียจริต นับถือว่าใครทำได้เปนครุณดีมีศรัทธาแก่กล้า จะเห็นว่าเปนครุณกุศลมาก

ด้วยได้ฟังคำเล่าลือ แลได้ฟังพระสงฆ์บางรูป ที่ไม่ได้เล่าเรียนศึกษาพระไตรปิฎกธรรมทำให้รู้จริง มาเทศนาเลอะ ๆ ลาม ๆ ใกล้จะเสียจริตพรรณนาสรรเสริญว่า เปนครุณเปนครุณกุศลมากแล้ว หลงไหลเห็นตามไป เหมือนอย่างเผาตัวบูชาพระรัตนตรัย แลเชือดคอเอาศีรษะบูชาพระ เชือดเนื้อรองเลือดใส่ตะเกียงตามบูชา

แลทำการอื่นที่ขาดต่อราชการแผ่นดินก็ดีมีโดยชุกชุม เหมือนอย่างสามเณรสูกเผาตัวที่วัดหงสาวราม แลนายเรือง นายนก เผาตัวบูชาพระที่หน้าพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม แลนางซีผู้หนึ่ง เผาตัวบูชาพระพุทธรูป เป็นตัวอย่างเห็นอยู่ทั่วกันดังนี้

ผู้ครองแผ่นดินที่เปนครุณ แลท่านเปนครุณฉลาดทั้งปวง ไม่เห็นว่าเปนครุณดีความชอบด้วยเลยแต่สักศาสนาหนึ่ง

ก็การเผาตัวบูชาพระก็ดี เชือดเนื้อรองโลหิตใส่ตะเกียงตามบูชาพระก็ดี ตัดศีรษะบูชาพระก็ดี เห็นว่าไม่ใช่ทางของนครุณฉลาด เปนครุณทางของนครุณเสียจริต

ไม่ควรที่คนทั้งปวงจะเห็นว่า เปนการบุญการกุศลในพระพุทธรศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นักปราชญ์ได้ค้นหาในพระคัมภีร์ที่ควรเชื่อได้ว่า เป็นพระบาลีพุทธภาษิต ฤสาวกภาษิตในศาสนา ก็ไม่พบเห็นเลยแต่สักแห่งหนึ่ง ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นบุญเป็นกุศล ถึงจะมีในหนังสือแปลร้อยที่ พระสงฆ์ชุ่มชามเทศนา ลวงสัปบุรุษที่โง่ ๆ ตื้น ๆ ให้นำถืออยู่บ้างก็ดี

เมื่อพิเคราะห์ดูจริง ๆ ก็เห็นว่าไม่ใช่สำนวนในพระศาสนา ซรอยจะเป็นสำนวนของคนทีโง่ ๆ ตื้น ๆ ไกลจะเสียชีวิตแน่แล้ว”

หลังจากนี้ก็ทรงประกาศห้ามมิให้พระสงฆ์สั่งสอนชาวบ้านแบบผิด ๆ เช่น ยุให้คนเชือดเนื้อตัดคอตัวเอง หรือเผาร่างกายโดยนึกไปว่าจะได้ขึ้นสวรรค์

และทรงเน้นอีกด้วยว่า ประชาชนผู้ใดเห็นคนกำลังจะทำพิธีบ๊อง ๆ อย่างนี้ ต้องรีบห้ามปรามขัดขวาง มิฉะนั้นจะโดนทำโทษ

“อย่าให้ใครเชื่อฟัง เอาเป็นตัวอย่างเลยเป็นอันขาด

ถึงในพระวินัยบัญญัติก็ห้ามไว้ มิให้พระสงฆ์ชักชวนคนให้ฆ่าตัว ถ้าพระสงฆ์รูปใดชักชวนมนุษย์ให้ตายด้วยว่าวจีประโยชน์ก็เปนปราชิก

เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่า ไม่ใช่การบุญการกุศล ไม่ควรจะอนุโมทนายอมตายเลย เปนการขัดต่อแผ่นดิน

ถึงในพระศาสนาอื่น ๆ ก็เห็นว่าจะไม่มีใครสรรเสริญว่า เปนความดีมีความชอบแต่สักแห่งเลย

เพราะฉะนั้นตั้งแต่บัดนี้สืบไป อย่าให้ใครเผาตัวบูชาพระ ตัดศีรษะบูชาพระ เชือดเนื้อรองโลหิตตามตะเกียงบูชาพระเลยเป็นอันขาด เพราะว่าเป็นการขัดต่อราชการแผ่นดิน

เมื่อผู้ใดเห็นใครเผาตัวบูชาพระ ฤตัดศีรษะเชือดเนื้อรองโลหิตตามตะเกียงบูชาพระก็ดี ฤได้เห็นใครผูกคอตาย โจนน้ำตายก็ดี ก็ให้เข้าช่วยว่ากล่าวห้ามปราม แย่งชิงเรื่องศัสตราวุธเสียอย่าให้ผู้นั้นทำได้

ถ้าตัวผู้เห็นคนเดียวกำลังน้อย ฤกลัวศัสตราวุธ จะเข้าแย่งชิงมิได้ ก็ให้ร้องบอกเรียกผู้อื่นมา ให้ช่วยกันห้ามปราม ผู้ซึ่งได้รู้เห็นและจะนิ่งดูตายเสีย ไม่ห้ามปราม ฤจะพลอยเห็นว่าได้บุญได้กุศลด้วยนั้นไม่ได้

ถ้าผู้ใดได้รู้เห็นแล้วดูตายเสีย ไม่ว่าจะกล่าวห้ามปราม แย่งชิงเรื่องศัสตราวุธ ฤไม่ช่วยตัดเชือกก็ดี จะให้ผู้นั้นเสียเบี้ยปรับตามรางวัล ถ้าผู้รู้เห็นอยู่ในที่ใกล้”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เขียนเข้าใจว่า การฆ่าตัวบวชขันธ์นี้ ก็คงจะหยุดยั้งเลิกหายไป เพราะเมื่ออ่านบันทึก ต่อ ๆ มา ในรัชกาลของพระองค์ และในแผ่นดินของรัชกาลที่ 5 หรือที่ 6 ก็ไม่ได้พบเรื่องตายแบบ วิถีการนี้อีก

มาเห็นการฆ่าตัวตายแบบนี้ในศาสนาพุทธใหม่ ก็ตอนสงครามเวียดนาม เมืองญวนปั่นป่วน นำเวทนา จะมีผลให้พระภิกษุญวนและผู้ศรัทธาอีกหลายท่านทั้งหญิงและชาย เฆาตัวเองในที่ สาธารณะ โดยเอาน้ำมันราดเสื้อผ้าจนเปียกชุ่ม แล้วจุดไฟให้ลุกเป็นคบเพลิงมนุษย์

การฆ่าตัวตายของพระและคนญวนนี้ ไม่ได้ทำขึ้นเพื่อบูชาสวรรค์ แต่เป็นการประท้วงวิถีทาง อันผิดพลาดของบ้านเมือง

แต่ถึงแม้จะเผาตัวตายกันมากมาย ก็มีได้ประสพผลดีอย่างไร เมืองญวนก็ยังพังพินาศเพราะ สงครามกลางเมืองระหว่างเหนือและใต้อยู่ดี

ศาสนาพุทธของเราสอนไว้เสมอให้ผู้เชื่อถือนั้นเดินทางสายกลาง จะปล่อยละเลยไม่นับถือ หลักธรรมเสียเลยก็ไม่ดี แต่จะหลงเชื่อมงายจนมอบชีวิตให้ก็ไม่ถูก

การศึกษาพระธรรมขนาดกลาง ๆ ให้กำลังพอดีนั้น จึงจะถูกต้องตรงตามคำสั่งสอนของ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้